

tiam, et conformiorem D. Augustino et divo Thomæ, et in se probabiliorem esse censeo; et quidquid contra illam objici potest, ex dictis solutum est. Non displicet autem, quod Alensis supra indicavit in d. art. 4, hoc quaecumque gaudium, licet nunc in dæmonibus locum habeat, cessaturum tamen post iudicium. Non quidem propter rationem Alensis, nimirum, quia dæmones adhuc habent statum, in quo possunt demereri, postea vero erit tempus retributionis pro omnibus peccatis: quia licet dæmones nunc sint in statu male operandi et peccandi, non tamen demerendi proprie, ut supra ostendi: et post diem Iudicii, etiam poterunt mala opera facere, etiamsi ad novam pœnam illis non imputentur. Ratio ergo qua ducor, est: quia nunc eo ipso, quod dæmones permittuntur extra infernum vagari, et quasi bellum gerere cum ipso Deo circa hominum salutem, possunt illis occurrere occasiones variæ, in quibus suas varias pravas voluntates, ac desideria compleant, et inde aliquam delectationem accipiant. Post diem vero Iudicii cessabit hæc pugna: et consequenter cessabit etiam omnis hæc varietas actionum, et omnes occasiones obtinendi desideriorum complementum. Nam detrusi in infernum in eodem genere pœnarum, et perpetua desperatione obtinendi aliquid, quod desiderant, perpetuo manebunt: et ideo nullam omnino alicujus gaudii occasionem habebunt. Estque hæc doctrina consentanea diversitati utriusque status: nunc enim licet essentialiter sint in termino, et statu summæ miseriæ; nondum tamen habent ultimum complementum accidentale illius miseri status: et ideo mirum non est, quod aliquod gaudium accidentale vanum, et vilissimum participare possint; postea vero habebunt miseriam undique consummatam; et ideo carebunt omni gaudio, non solum ex providentia extrinseca Dei, seu negatione concursus, nec propter incapacitatem physicam ex parte voluntatis dæmonis, sed propter defectum occasionum, in quibus objecta gaudii eis possint occurrere.

CAPUT XVI.

UTRUM DÆMONES IN CERTO ALIQUO LOCO, QUI INFER-
NUS VEL GEHENNA DICITUR, AD EORUM SUPPLI-
CIUM DESTINATO, DETINEANTUR: VEL QUIS SIT
EORUM PŒNALIS LOCUS.

1. *Error antiquorum negantium certum locum pœnarum.* — Hæc sola quæstio circa sup-

plia dæmonum explenda superest. In qua omnes antiqui philosophi, quos cap. 11, retuli, qui negarunt ignem inferni corporeum; consequenter etiam negarunt dari aliquem locum certum ad punitionem malorum spirituum deputatum, quod etiam sensit Philo ibidem allegatus, in lib. de Congressu quærendæ, erud. grat. Qui error solet etiam tribui Origeni, in homil. 9, in diver. Matth. locos, illam tamen non esse Origenis multi putant. Tamen in lib. 2, Periar., idem sentit, et illi tribuit Hieronymo, in Epistol. ad Avitum. Marcionistæ dicuntur in hoc errore fuisse, item Albigenes, et Almaricus, qui dixerunt infernum nihil esse præter conscientiam peccati. Ut refert Castro, verb. Infernus, Hæres. 4. Hunc errorem excitarunt Calvinus, Beza, Buccerus et alii hæretici nostri temporis, quos late refert, et confutat Bellarminus, lib. 4, de Christo, cap. 8, et seqq., et lib. 2, de Purgat. cap. 6, et Augustinus interdum dubitare visus est, an locus inferni corporeus sit, præsertim lib. 12, Gen. ad litt., cap. 32, 33 et 34. Ubi licet reprobet errorem quorundam, qui dixerunt *inferos in hac vita explicari, nec esse post mortem*, nihilominus dubius est, an loca pœnarum ad quæ animæ et spiritus post hanc vitam feruntur, corporalia fere sint, vel tantum, ut corporalia represententur. Quodnam autem fuerit illius erroris fundamentum, vix invenimus: fortasse tamen philosophi loca pœnarum negarunt, quia vel immortalitatem animarum, vel divinam providentiam et justitiam non agnoscebant. Vel certe tam ipsi, quam hæretici cogitare potuerunt, res spirituales, nec ad præmium, nec ad pœnam corporali loco indigere.

2. *Assertio catholica et affirmatur.* — Fides autem Catholica imprimis docet unum esse locum corporeum a Deo ad punitionem damnatorum, sive dæmonum, sive hominum deputatum. Probatum primo ex locis Scripturæ, in quibus sub nomine *inferni* hic locus designatur: quæ innumera sunt; et ideo pauca selectiora notabimus. Hujusmodi est illud Sapient. 5: *Talia dixerunt in inferno hi, qui peccaverunt*, et id Psalm. 93: *Nisi quia Dominus adjecit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea*. Nam anima non habitat in sepulchro, sed in loco inferiori. Item illud Job. 7: *Sicut consumitur nubes, et pertransit, sic qui descenderit ad inferos, non ascendet*. Notat vero ibi Pineda, non solum hæreticos, sed etiam aliquos catholicos interpretari hoc, et similia testimonia, ut inferorum nomine sepulchrum intelligatur: ita ut descendere ad

inferos, nihil aliud sit quam mori et sepeliri; et ascendere ab inferis sit idem, quod resurgere. Quam interpretationem confutat et latius Bellarminus in locis allegatis; et aliquanos attigimus, in 2 tom. 3 part., disput. 43, sect. 2. Quamvis enim fortasse in uno, vel alio loco illa interpretatio tolerari possit, nihilominus dicere, nullibi significare loca subterranea, et receptacula animarum hæresis est manifesta: ut ibi probatum est de testimoniis, quibus descensus animæ Christi ad inferos, quæ ibi ponderavimus, ex circumstantiis locorum, contextu sermonis, et verborum proprietate ac testimoniis Patrum probatur. Et de loco Purgatorio in 4 tom., 3 part., disp. 45, sect. 2, et specialiter allegata verba Job, optime confirmant ex aliis ejusdem verbis in cap. 10: *Dimitte me, ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam ad terram tenebrosam, et opertam mortis caligine, terram miseriæ et tenebrarum, ubi umbra mortis, et nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat*. His enim verbis evidentissime describit locum inferni, et declarat esse locum terrestrem pœnis deputatum.

3. *Loca inferorum varia intra ipsam terram.* — Unde oportet advertere in inferno varia esse receptacula, ut loco citato ex quarto tomo declaravi; quæ omnia indifferenter solent *inferni* nomine in Scriptura significari, et ex circumstantiis colligendum est, de quo illorum locorum sermo sit. Nihilominus tamen illa omnia loca in hoc conveniunt, quod sunt pœnalia, et quod ad ea non descenditur, nisi propter peccatum, vel mortale non remissum quoad culpam, ut gehenna, vel propter peccatum remissum quoad culpam, vel non integre quoad pœnam, ut purgatorium, vel propter solum originale non remissum, ut limbus puerorum, vel propter solum reatum totius naturæ nondum solutum, ut sinus Abrahæ. Quamvis ergo nomen inferni, ubi significat locum animarum subterraneum, non semper significet proprium locum inferni damnatorum, de quo tractamus: nihilominus quemcumque illorum significet, ex illo sumitur efficax argumentum. Nam si alia loca pœnalia mitiora (ut sic dicam) sunt vera loca corporalia terrestria ad tale munus destinata, a fortiori proprius infernus illas debet habere qualitates. Et sic assertio optime comprobari potest omnibus illis testimoniis, quibus descensus animæ Christi ad inferos persuadetur: quamvis probabile sit, illum ad locum damnatorum non descendisse. Et ita priora verba Job indefinite probant dari

loca inferni: posteriora vero aperte declarant inter illa damnatorum locum computari. Unde dixit ibi Augustinus: *Vult requiescere, antequam eat ad pœnas æternas*, estque communis expositio, Gregorius, lib. 9 Moral., et aliorum ibi. Verba autem Jacob, Genes. 37, *Iugens descendam ad filium meum in inferno*, de sinu Abrahæ sunt manifesta, sicut et illa David 2, Reg. 12, ubi de filio mortuo dicebat: *Ego vadam magis ad eum, ille vero non revertetur ad me*. De inferno autem damnatorum sunt satis clara verba Ecclesiast. 21: *Via peccantium complantata lapidibus, et in fine illorum inferi, et tenebræ, et pœnæ*.

4. *Probatum ulterius assertio ex pluribus locis novi Testamenti.* — Multo vero apertius, et frequentius est hoc in novo Testamento explicatum, Matth. 11: *Et tu Carphanaum numquid usque in cælum exaltaberis? Usque ad inferos descendes*. Ubi evidens est, *inferos* non mortem, vel sepulchrum, sed locum pœnæ ultimæ significare. Unde subdit Christus inferior: *Verumtamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remissus erit in die Iudicii, quam vobis*. Et Lucæ 16: *Mortuus est dices, et sepultus est in inferno*. Ubi non potest *inferno* significare sepulchrum: nam ibi sepelitur corpus, Christus vero de anima locutus est, cum dixit, divitem sepultum in inferno fuisse, et potuisse cognoscere Abrahamum, et sentire pœnas, et desiderare refrigeria. Item ibi vox *inferni* non generaliter, sed pro loco damnatorum sumitur: nam et a sinu Abrahæ distinguitur, et inter utrumque locum magnum chaos interjectum esse dicitur, et per antonomasiam, *locus tormentorum* appellatur, et infra sinum Abrahæ collocatus indicatur, cum de divite dicitur, *elevasse oculos suos ad videndum Abrahamum*.

5. *Specialiter de loco ubi puniuntur damnati probatur ex Epistola secunda Petri.* — Præterea de loco, in quo dæmones puniuntur dicit Petrus; Epist. 2, cap. 2: *Angelis peccantibus non pepercit Deus, sed inferni rudentibus detractos in tartarum tradidit cruciandos*. Ubi nomen inferni nullo modo potest mortem, aut sepulchrum significare, cum hoc Angelis non conveniat: significat ergo aliquem locum corporeum cœlesti inferiorem, in quem Angeli peccantes ejecti sunt. Atque ita exponunt communiter Patres et Doctores catholici. Non tamen omnes exponunt de proprio inferno gehennali: nam D. Augustinus, lib. 11, de Civ., cap. 33, ita legit, et exponit locum illum: *Peccasse quosdam Angelos, et in hujus mundi ima detrusos, qui eis velut carcer est usque ad*

ultimam in *Judicii damnationem*, Apostolus Petrus apertissime ostendit, dicens, quod Deus Angelis peccantibus non pepercerit, sed carceribus caliginis inferni retrudens, tradiderit in *judicium puniendos reseruari*. Ubi clare sentit per infernum non intellexisse Petrum illum locum, in quem post diem *Judicii* dæmones detrudendi sunt, sed illum, in quo nunc versantur in hoc sublunari mundo, et in eo tanquam in caliginoso carcere detinentur. Idem fere habet, lib. 21, cap. 23, et tom. 6, lib. de Nat., Boni, cap. 33, expressius ait: *Quamvis jam hunc infernum, hoc est, caliginosum aerem tanquam carcerem acceperint*; et sequitur Gregorius, lib. 13 Moral., cap. 13. Potestque expositio suaderi, ex illius ejusdem versiculi ultimis verbis, *in judicium reseruari*: nam inde colligitur, non in ultimum supplicii locum esse traditos, sed in alium, in quo interim servantur. De quo etiam loqui videtur Judas dicens: *Angelos, qui non servaverunt suum principatum, in judicium magni diei vinculis æternis sub caligine reseravit*. Ergo hunc tantum caliginosum locum, seu aerem nomine inferni, Petrus intellexit. Verumtamen quamvis hæc expositio admittatur, vim testimonii non enervat, tum quia ex illo saltem proxime convincitur dari locum corporalem, in quo tanquam in carcere mali Angeli, quasi catenis detinentur: tum etiam, quia cum ibi reserventur ultimo puniendi, per illationem optime inferre licet, esse alium inferiorem, et deteriorem locum, in quem ultimo conjiciendi sunt.

6. Addo vero, licet illa sententia de aere caliginoso verissima sit, ut statim dicam in num. 29, nihilominus probabile esse Petrum non de illo tantum loco, sed gehennali, et proprio inferno fuisse locutum. Tum quia nomen inferni simpliciter sumptum, pro loco pœnali, in quo damnati vinculis æternis detinentur, solet accipi in sacra Scriptura, et non est ita in usu, quod aerem, vel locum aliquem hujus regionis sublunaris significet; tum etiam, quia idem locus *Tartarus* a Petro vocatur, quæ vox in sua proprietate profundissimum locum pœnalem apud Latinos significat, et non nisi durissime aeri tribuitur; tum præterea, quia additur, *traditos esse in tartarum cruciandos*, quod per se et in rigore, in proprium infernum convenit: nam in hoc aere cruciantur, nisi quatenus ex ipso tartaro cruciatum trahunt, ut mox dicemus. Denique etiamsi in infernum detrusi dæmones sint, nihilominus etiam ibi, in *judicium magni Dei* reservantur. Unde etiam probabilius videtur, cum Judas

ait, *vinculis æternis sub caligine, etc.*, inferni locum intelligere. Quia nec hic aer, etiam infimæ sphaeræ, solet nomine caliginis significari, cum frequenter lucidus sit ac purus: nec in illo dæmones vinculis æternis detinentur sunt. Denique Apocal. 1, ait Christus, *Habeo claves mortis et inferni*, ubi est evidens, infernum non significare sepulchrum, seu mortem, cum ab illa distinguatur, idemque sumitur ex cap. 6 et 20, circa quæ loca videndus est Augustinus, lib. 20, de Civit., cap. 15, et P. Ribera ibi.

7. *Loci alii ejusdem novi Testamenti pro assertionem sub nomine Gehennæ.* — Confirmari denique possunt hæc testimonia aliis, quibus idem inferni locus nomine gehennæ ignis significatur, ut Matth. 5, 10, 16 et 23, et Marc. 9: *Bonum est tibi debile intrare in vitam, quam duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem*, et Luc. 12: *Eum timete, qui habet potestatem mittere in gehennam*. In quibus locis gehennæ nomine locus aliquis certus et particularis significatur, ut satis indicant verba, *mittendi, et eundi* illuc, et adverbium *ubi*, et quod additur, *esse gehennam ignis inextinguibilis*, et cum vita gehennæ vitæ æternæ contraponitur, aperte ostenditur gehennam esse peculiarem locum, in quo damnati perpetuo puniuntur. Et ita intelligunt communiter Patres, et de nomine gehennæ videri potest D. Hieronymus, Matth. 10, et Jerem. 7, et in tradit. Hebr. ad lib. 2, Paralipom., ubi derivationem illius vocis late declarat. Dicitque usum illius vocis in Veteri Testamento non reperiri, sed tantum in Novo, quod verum est de canonica Scriptura, nam lib. 4, Esdr., cap. 2, invenitur. At vero Origines, libr. 6, contra Celsum, parum a principio, sentit gehennam esse locum purgationis animarum, indicatque ejus pœnas non esse populo prædicandum, quia vix metu supplicii æterni compescitur, eandemque doctrinam habet libr. 8, in cap. 11, ad Roman., in fin. Re tamen vera in Evangelio *gehenna* non nisi locum æternorum suppliciorum significat, ut ex allatis testimoniis constat, et Hieronymus semper declarat, et Augustinus tradit, libro Quæst., ad Dulcitium, quæst. 1, et in libro de Fide, et oper., cap. 14. Et Origenes caute intelligendus est, quia de æternitate pœnarum inferni non bene sentit.

8. *Probatum ulterius assertio ex communi sensu Ecclesiæ.* — Denique de loco inferni, quod sit unus pro omnibus damnatis definitus, communis est sensus Ecclesiæ et Catholi-

corum omnium ac Patrum. Ut in Concilio Florentino, in litt. unionis, sess. ult., definitur, *Illorum animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt, in infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas*. Et hoc etiam confirmant Symbola Apostolicum et Nicænum: in quibus dicitur Christus ad inferos descendisse. Quæ imitantur Concilium Tolletanum IV, et Arelatense IV, ac fere alia in professionibus fidei. Tradunt etiam Patres cap. allegati: nam dum docent ignem inferni esse corporeum, consequenter dicunt illum in peculiari loco inferni esse ad punishmentem damnatorum præparatum. Præsertim Gregorius, lib. 9 Moral., cap. 38, alias 45 et sequentibus, et libr. 12, cap. 6, alias 7, in ipso inferno varia loca distinguit: quod repetit lib. 13, cap. 16 et 17, alias 21 et 22, et lib. 4, Dial., cap. 36 et sequentibus, ex pluribus visionibus variis modis locum inferni describit.

9. *Consentit Chrysostomus.* — Præterea Chrysostomus, homil. 49 et 50, ad Popul., ex professo impugnat eos, qui locum gehennæ negant, ut ejus pœnas non timeant, et in id Isaïæ 5, *Dilatavit infernum animam suam*, de loco extremæ ultionis, per prosopopœiam locum exponit. Et in Psalm. 48, in illa verba, *Deus redimet animam meam de manu inferi, Inferos interpretatur, supplicium et cruciatus illos intolerabiles*. Idem Cyrillus Alexandrinus, lib. 1, in Isa., cap. 5, interrogat, *Quæ est inferni anima*, et respondet, *locus potius est infernus, et animarum miserarum carcer horrendus*. Item, Justinus, lib. de Necessariis quæstionibus, quæst. 75, ait: *Improborum animos ad inferorum loca deduci statim ac a corporibus separantur*. Alia vero translatio habet, ad *Orci loca*, quod perinde est. Et inducit illud Isaïæ 14, quod ipse ita legit, *inferi infra conturbati sunt, cum tibi obviam prodierunt*, id est, Regi Babylonis. Denique Augustinus, lib. 1 Retr., capit. 5, infernum intra mundum esse dixit, et lib. 2, cap. 24, retractat sententiam, quam in lib. 2, Genes. ad litt., cap. 33, insinuaverat: cujus verba infra referam, cum aliis ejusdem et aliorum testimoniis. Ex philosophis vero aliqua refert Eugubinus, lib. 1, de peren. Philosoph., cap. 22.

10. *Proxima assertionis ratio est sola voluntas Dei.* — Ratione non potest convinci hæc sententia, quia ex libera voluntate et ordinatione pendet. Est tamen rationi naturali valde consentanea, considerata ratione justitiæ vindicativæ, quam Deus juxta ordinatissimam providentiam suam servare debet. Quam rationem

declaro, supponendo imprimis Angelos omnes intra mundum esse creatos (ut supra ostensum est). Unde sicut boni in hoc mundo bene de Deo meruerunt; ita mali intra eundem mundum peccaverunt. Est ergo rationi consentaneum, ut sicut boni in hoc mundo præmium recipiunt; ita mali intra eundem mundum puniantur. Non possunt autem Angeli intra hunc mundum existere; nisi in aliquo certo loco ejus sint saltem per realem præsentiam, ut in libro quarto declaratum est: ergo si in hoc mundo, et in aliquo certo loco ejus puniri necesse est. Dices, hac ratione recte probari unumquemque malum Angelum, dum punitur, in aliquo certo loco puniri; non tamen probari, vel omnes Angelos puniri in eodem loco communi omnibus, et ad carcerem et supplicium omnium destinato; vel singulos puniri semper in eodem loco; possunt enim variare loca, etiamsi semper in determinato loco puniantur.

11. *Assertio secunda.* — *Satisfaciens priori parti objectionis, dari unum communem locum damnatorum.* — Propter priorem partem objectionis dicendum est secundo, unum esse inferni locum omnibus damnatis puniendis juste convenienterque destinatum. Ita docet Gregorius, lib. 4 Dialog., cap. 43, et ex modo loquendi Scripturæ aliisque Patribus citatis satis colligitur, et ratione probatur. Primo, quia sicut omnes dæmones in uno loco creati sunt, et simul in eodem peccarunt, ita expediens fuit omnes in eodem loco puniri. Secundo, quia status beatorum unum communem locum postulat, in quo boni omnes præmia recipiant; ergo expedit pro omnibus damnatis, unum locum destinatum esse, in quo omnes cruciantur. Tertio, quia mali Angeli suo modo componunt unum politicum corpus, et habent inter se subordinationem, ut infra dicetur; et ideo congruum fuit omnes in eodem loco aggregari simul cum hominibus damnatis, quos aliquomodo subjectos habent. Quod de his, qui per proprios actus peccaverunt, intelligo: nam de his, qui tantum in originali decedunt, alia est ratio, ut suo loco dicetur. Denique, quia illa prava et inordinata societas aliquomodo auget singulorum pœnam, et fuit secundum ordinarium potentiam necessaria, ut omnes ab eodem igne corporeo cruciari possint; quia decuit illum ignem intra eundem locum immobilem permanere; unde, vel hac etiam ratione fuit expediens omnes damnatos in unum locum constringi et operiri, ut omnes superiores orbis partes ab eorum contagio liberæ, ac puræ post *Judicii diem* permanerent.

12. *Contrarium sentientes falluntur, sive de Purgatorio, sive de gehenna loquantur.*—Contra hanc vero partem solet opinio quorundam dicentium, non dari unum locum pœnalem omnibus damnatis communem, sed unumquemque puniri ubi peccavit. Sed de gehenna ignis æterni catholicum neminem invenio hoc assertuisse, sed tantum de Purgatorio, de quo etiam sententia illa falsa est, ut in 4 tom., 3 part., disputat 45, sect. 2, ostendi; ubi ad quasdam revelationes, in quibus illa sententia nitebatur, respondi. Longe vero improbabilius est illa sententia de loco inferni: alioqui mali Angeli in cœlo puniendi essent, ubi peccaverunt: cum tamen Christus dicens: *Ite in ignem æternum, qui paratus est Diabolo et Angelis ejus*, satis indicet Angelos malos, et homines damnatos in eodem loco puniri; et rationes factæ de Purgatorio evidentius in præsentiarum procedunt. Nec ad aliud sentiendum, ali-quod apparens fundamentum repetitur.

13. *Assertio tertia satisfaciens posteriori parti assertionis, singulos damnatos semper in eodem loco puniri.*—Tertio propter aliam partem objectionis dicendum est, singulos damnatos in eodem semper loco puniri. Probatur, quia semper intra illum communem carcerem confinebuntur; quæ ratio probat semper puniri in eodem communi loco. An vero intra illum semper immobiles permaneant, ita ut in eodem loco proprio, et adæquato semper puniantur, vel intra inferni ambitum possint moveri, et ita in diversis partibus illius communis loci, seu in propriis locis distinctis successive puniri, ignotum nobis est; et fortasse neutrum potest universaliter de omnibus affirmari, vel negari; sed credibile est, in unoquoque illud esse divina providentia disponendum, quod ad supplicium meritis ejus magis proportionatum esse oportuerit. Non enim videtur dubium, quin alligatio et coactio illa, quo major fuerit, eo magis affliget, et ideo fortasse non erit eadem in omnibus, sed pro meritum diversitate. Denique in dæmonibus hæc intelligenda sunt, considerando jus (ut sic dicam) seu destinationem ad pœnam, non vero quoad integram ejus executionem, pro tempore præsentis, usque ad diem Judicii; nam damnati quidem sunt ad illum unicum, communem, ac perpetuum locum, seu carcerem, et ita jure illis debetur: executio autem plena dilata est usque ad diem Judicii, propter alias divinæ providentiæ rationes, ut mox dicemus.

14. *Assertio quarta locus damnatorum est ima cavitas terre circa centrum.*—Quarto di-

cendum est hunc inferni locum esse in ima terræ concavitate circa centrum ejus. Hæc assertio non est tam certa, sicut præcedens, quia non ita est in sacra Scriptura expressa. Et ideo Augustinus 20, de Civitat., cap. 16, ausus est de igne inferni dicere: *Cujusmodi, et in qua mundi, vel rerum parte futurus sit, hominum scire arbitror neminem, nisi forte cui divinus Spiritus ostendit.* Et Gregorius, lib. 4, Dialog., cap. 42, quæstionem proponens ait, *Hac de re temere definire non audeo.* Et ideo statim refert in confuso opinionem asserentem, infernum esse in aliqua parte terræ, utique super hanc ejus superficiem. Quæ opinio in plures divisa est. Nam quidam arbitrati sunt gehennam esse in alio hemisphærio huic nostro opposito, quod Antipodæ inhabitant. Ita refert Soto, in 4, distin. 45, quæst. 1, a. 1, citatque Isidorum dicentem, in die Judicii Solem et Lunam in Oriente et Occidente hujus nostri hemisphærii permansura, et damnati illorum lumen videre possint: quæ ratio supponit damnatos futuros esse in alio hemisphærio, in superficie terræ: nam si essent sub terra undique oclusi, ubicumque astra illa sisterent, illorum lumine gaudere nequirent. Verumtamen sententia illa, seu ratio apud Isidorum, non invenitur, nec Soto locum designat, neque consonat cum doctrina Isidori (ut jam videbimus). Si quis ergo illam sententiam amplexus est, forte credidit regionem illam esse respectu nostri in loco inferiori et profundissimo, et non esse habitabilem ob excessum caloris; ideoque esse aptam, ut in eo gehenna existat, et nomine inferni appelletur. Verumtamen ipsa experientia falsitatis arguit præfatam sententiam: nam totum illud hemisphærium, æque ac nostrum habitatur, et non magis est infra nos, quam supra nos, sed utrumque pertinet ad superiorem hanc terram, estque locus æque superior nostro, si ad centrum terræ, ut fieri debet, comparentur.

15. Alii ergo dixisse referuntur infernum esse in valle quadam prope Jerosolymam vocatam Gehennon; sed licet nomen gehennæ inde fuerit derivatum, teste Hieronymo, in traditionibus Hebrai., ad 2, lib. Paralip., cap. 33, et in aliis supra citatis, et Isidorus, libr. 4, Etymologiæ, cap. 9, § penult.; nihilominus ridiculum est putare in illa valle esse infernum, cum et oculis omnium pateret, et deliciosa esset, irriguaque; ut constat ex Jos. 15 et 18; nisi per metaphoram vocetur infernus, quia in ea horrenda peccata idololatriæ commitebantur; ut constat ex 4, Reg. 23, nam quæ

ibi dicitur vallis filiorum Ennon, eadem, quæ Gehennon est, ut ex aliis locis manifestum est.

16. Alii somniarunt infernum esse in valle Josaphat, et non desunt, quod opinionem illam Chrysostomo tribuant. At ille, homil. 31, ad Rom., circa finem, illam referens, fabulosam appellat. *Nonnulli, ait, fabulantes dicunt, quod in valle Josaphat, quod de bello quodam præterito dictum est, ad gehennam trahentes, Scriptura vero hoc non dicit.* Et idem fere habet in hom. de Præmiis Sanctorum, in fine tom. 3. Ipse vero in eis locis arbitratur, potius gehennam extra totum terrarum orbem existere; quod interpretari possumus de toto orbe habitabili ab hominibus, seu quoad totam superficiem terræ. At vero idem Chrysostomus, vel auctor Imperfecti, homil. 53, in Matth., videtur hanc expositionem excludere, dicens: *Quidam dicunt non tantum esse infernum deorsum, sed extra mundum istum esse aliqua tenebrosissima loca, et ignea, in quibus puniuntur, qui digni sunt.* Sed hoc dictum nec est Chrysostomi, nec affirmatur ab illo auctore, sed tantum refertur, nec est probabile: quia extra totam sphaeram hujus mundi non sunt loca corporea. Nec illud consonat doctrinæ fidei, aut modo loquendi Scripturæ, imo nec Philosophiæ: nec etiam morali congruentiæ, quia ostensum est, Angelos et homines tanquam hujus mundi partes, et intra illum peccantes, intra illum puniri. Potuit autem in alio sensu dici infernus esse extra totum mundum, nomine mundi non totum universum, ut cœlis et elementis constat, sed tantum totum globum terræ intelligendo. Et sic dixerunt alii, infernum esse in sphaera ignis (ut refertur). Sed auctorem non invenio. Alii, quod sit in hoc aere caliginoso, et hoc sensit Gregorius Nysenus, in disputatione de Anima et Resurrect., utrumque vero bene confutat Abulensis, lib. de statu Anim., concl. 5, 6 et 7, et Paradox. 5, cap. 9 et sequentibus.

17. *Probatur jam assertio quarta quod locus damnatorum sit sub terra.*—Veritas ergo certa est infernum esse sub terra; ita concludit et late prosequitur Abulensis in citatis locis. Idemque ex multis Patribus probavi, agens de descensu Christi ad inferos, 2 tom., 3 part., disput. 43, sect. 2, et agens de Purgat., tom. 4, disput. 45, sect. 2, traditque Gregorius supra, et Isidorus, § ultim., dicens: *Infernum appellari eo quod infra sit.* Augustinus etiam, libr. 2 Retract., cap. 24, recolens quod lib. 12, Genes. ad litt. dixerat, inquit: *De inferis magis mihi videor docere debuisse, quod sub terris sint,*

quam rationem reddere, cur sub terris esse credantur, sive dicantur, quasi non ita sint. Idem lib. 4, in Num., quæst. 29, circa illa verba cap. 16: *Descenderunt viventes ad inferos* (ait): *Notandum secundum locum terrenum dici inferos, hoc est, in inferioribus terræ partibus.* Et infra declarat ibi: *Inferiores partes terræ, inferorum vocabulo esse nuncupatas, in comparatione hujus superioris terræ, in cujus facie vivitur.* Præterea, in Epist. 99, ad Evodi., quæst. 1, aperte supponit infernum esse corporealem, et sub terra esse. Idemque habet 20, de Civitat., cap. 15, et in Enarrat. in Psal. 85, circa illa verba, *Eruisti animam meam ex infero in inferiori.* Quamvis Julianus Toletanus referendo Augustinum, in libr. 2 Prognost., cap. 4, et seqq., non recte de corporali loco inferni loquitur, nisi pie explicetur. Idemque observandum est in Anselmo, in Elucid., versus finem. Adde Euthymium, Psalm. 17, dicentem, infernum significare insuavem et injucundum locum, qui sub terra est; et hoc saltem intendunt Basiliius, in exhort. ad Bapt., et Nazienzenus, in carm. de Natura humana, cum infernum vocent, *Nigra tartara*, et Simeon Stylitas, serm. de Meditat. mort., vocans, *loca obscura et tenebrosa, quo Diabolus præceps datus est.* Et Petrus Chrysologus, serm. 124, dicens: *Si est sub terra tartari carcer, etc.*

18. *Probatur deinde, quod sit ima cavitas.*—Hi vero Patres solum dicunt infernum esse sub terra; alii vero addunt esse in profundissima illius parte, quæ est centrum. Hoc significavit Isidorus supra, dicens: *Sicut cor animalis in medio ejus, ita infernus in medio terræ esse perhiletur.* Unde in Evangelio legimus: *in corde terræ.* Cyrillus Alexandrinus, Orat. de Exitu animæ, inter alia dicit: *Animas, quæ in peccatis moriuntur, in terrarum opaca deduci, in terram tenebrosam, et fuliginosam, in infernas infernorum carcerum partes, et infra: Clamant e profundis, et nemo flectitur, et Damasceus, in histor. Bar., lib. 1, cap. 10, dicit animam damnatam descendere in inferiores terræ partes.* At vero Hugo de Sancto Victore, lib. 2, de Sacram., part. 16, cap. 3, de Inferno quidem ait: *Est inferior locus in imo terræ positus, pœnis damnatorum præparatus; et nihilominus subdit incertum esse, in qua parte terræ sit, id est, an intra concavitatem illius, vel extrinsecus, concludit tamen verisimilius esse infra terram tanquam carcerem, et ergastulum tenebrarum esse collocatum.* At enim, quod infernus sit sub terra, dubitandum non est, propter communem sensum Patrum,